

Katarina Knol Radoja*

Izvorni znanstveni rad

UDK 347.98(4-67EU)

DOI: <https://doi.org/10.25234/pv/21767>

Rad primljen: 2. svibnja 2022.

Rad prihvaćen: 10. lipnja 2022.

IZUZEĆE OD JURISDIKCIJE U EUROPSKOM GRAĐANSKOM PROCESNOM PRAVU**

Sažetak: U radu se analizira pravo na izuzeće od jurisdikcije (imunitet) na temelju običajnog međunarodnog prava i europskog građanskog procesnog prava u skladu s tumačenjem Suda Europske unije. Cilj je istražiti balansiranje tog prava i prava na pristup sudu kao njegova potencijalno ograničavajućeg čimbenika u praksi Suda Europske unije te ju usporediti s praksom Europskog suda za ljudska prava. U najznačajnijem predmetu kad je riječ o tom pitanju, *L. G. and Others v. Rina and Ente Registro Navale*, Sud Europske unije iznosi da se nacionalni sud pred kojim se pojavi pitanje izuzeća od jurisdikcije mora uvjeriti da, ako prihvati prigovor u vezi s imunitetom, ne dođe do povrede prava na pristup sudovima. Na taj je način Sud, dopuštajući odbacivanje nadležnosti zbog poštovanja međunarodnopravnih obveza i uočavajući nužnost očuvanja temeljnih prava, odredio granicu izuzeća od jurisdikcije. Ipak, kad je posrijedi čimbenik tog ograničenja Sud je i dalje ostao nedorečen.

Ključne riječi: izuzeće od jurisdikcije, europsko građansko procesno pravo, pravo na pristup sudu

1. UVOD

Moderna doktrina međunarodnog prava općenito je prihvatila da države mogu biti tuženi pred sudovima druge države kada postupaju *iure gestionis*, ali ne i ako nastupaju kao *acta iure imperii*.¹ U skladu s teorijom *act of state*, osim države, ni osobe koje izvršavaju službene ovlasti nisu odgovorne u stranoj državi za radnje učinjene u službenom svojstvu jer se takve njihove radnje pridaju državi pa bi dopuštenost podnošenja tužbe u drugim državama protiv njih mogla biti protumačena kao neuvažavanje unutarnje organizacije te država. U praksi se

* Dr. sc. Katarina Knol Radoja, izvanredna profesorica Pravnog fakulteta Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, S. Radića 13, 31000 Osijek. E-adresa: kknol@pravos.hr. ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0275-3076>.

** Ovaj je rad financirao Pravni fakultet Osijek Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku internim projektom br. IP-PRAVOS-7 „Građansko materijalno i procesno pravo u 21. stoljeću – postojeće stanje i tendencije u budućnosti“.

1 Jürgen Bröhmer, *State Immunity and the Violation of Human Rights* (Martinus Nijhoff Publishers 1997), 104.

ipak pokazalo da nije uvijek lako napraviti distinkciju između djelovanja *acta iure imperii* i *iure gestionis*.²

U ovom radu predmet analize je odnos običajnog međunarodnog prava i europskog građanskog procesnog prava u skladu s tumačenjem Suda Europske unije (dalje: Sud EU-a) kad je riječ o izuzeću od jurisdikcije (imuniteta). Težište interesa je na balansiranju dvaju suprotstavljenih prava, imuniteta od jurisdikcije i prava na pristup sudu te se u svezi s tim analizira pravo na pristup sudovima kao potencijalno ograničenje za očuvanje imuniteta. Donedavno postojeća sudska praksa Suda EU-a nije davala jasne odgovore kako se takav sukob na području vladavine prava Europske unije može riješiti. Tek je u svibnju 2020. godine u predmetu *L. G. and Others v. Rina and Ente Registro Navale*³ (dalje: *Rina*) Sud EU-a donio, za europsko građansko procesno pravo, značajnu odluku. U toj je odluci Sud u povodu zahtjeva za prethodnu odluku o tumačenju članka 1/1. i članka 2. Uredbe Vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (dalje: Uredba Bruxelles I)⁴ u vezi s člankom 47. Povelje Europske unije o temeljnim pravima (dalje: Povelja EU-a)⁵ odlučio da se članci trebaju tumačiti na način da tužba za naknadu štete, podnesena protiv pravnih osoba privatnog prava koje na temelju ovlaštenja i za račun treće države, obavljaju djelatnost koja je obuhvaćena pojmom „građanske i trgovačke stvari” potpada pod područje primjene te Uredbe, s obzirom na to da se ta djelatnost ne izvršava na temelju javnih ovlasti u smislu prava Unije, što je na sudu koji se obratio sa zahtjevom da ocijeni. Nadalje, kada taj sud utvrdi da se takvi subjekti nisu koristili javnim ovlastima u smislu međunarodnog prava, izvršavanje sudske nadležnosti nacionalnog suda predviđene navedenom uredbom u odnosnom sporu se ne protivi ni načelu međunarodnog običajnog prava o izuzeću od jurisdikcije.⁶

2. IZUZEĆE OD JURISDIKCIJE

Na temelju pravila o izuzeću od jurisdikcije (imunitet od jurisdikcije), pred sudovima države u kojoj im se priznaje to pravo, protiv određenih osoba se ne može voditi (građanski) sudski postupak.⁷ Osobe koje su izuzete od jurisdikcije, iako ispunjavaju procesne pretpostavke poput stranačke i parnične sposobnosti, zbog nedostatka međunarodne nadležnosti, ne mogu biti tužene pred sudovima druge države. Međutim, te osobe mogu pred tim sudovima pokrenuti građanske postupke, a kad je posrijedi nadležnost, vrijede međunarodnopravna pravila.⁸ Načelno, pravo izuzeća od jurisdikcije uživaju strane države i njihova tijela, diplomatski i konzularni službenici, međunarodne javne organizacije i njihovi dužnosnici, osobe koje su

2 Joanne Foakes, *State Immunity: Recent Developments and Prospects* (Chatham House Briefing Paper 2013), 7.

3 Case C-641/18, *L. G. and Others v. Rina and Ente Registro Navale*, presuda od 7. svibnja 2020.

4 Uredba Vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima, Službeni list L 012/1 od 22. prosinca 2000., str. 30.–52.

5 Povelja Europske unije o temeljnim pravima, 2012/C 326/02, Službeni list C 326 od 26. listopada 2012, str. 391.–407.

6 *Rina* (n 3) para. 61.

7 Siniša Triva i Mihajlo Dika, *Građansko parnično procesno pravo* (Narodne novine 2004) 59.

8 Đuro Vuković i Eduard Kunštek, *Međunarodno građansko postupovno pravo* (Zgombić & partneri 2005) 86.

povezane sa službenim osobama itd. Njihovo se pravo imuniteta kompenzira nepovredivošću državnog suvereniteta, težnjom da se osigura slobodno, neovisno i neometano obavljanje određenih službenih dužnosti u inozemstvu, potrebom zaštite državnog tijela koje predstavljaju osobe koje izvršavaju određene dužnosti na teritoriju stranih država, radi nužnosti osiguranja samostalnosti potrebne za ostvarivanje njihovih zadaća i radi osiguranja uspješnog obavljanja njihovih funkcija.⁹ U praksi će stoga ta izuzeća zahtijevati da se ustanovi o kojim je točno osobama riječ te u kojim će sporovima iste uživati pravo imuniteta, a budući da će od takvog kvalificiranja ovisiti konačni ishod sudskog postupanja, nužno je precizno utvrditi opseg i granice tog prava. Međutim, u tom se procesu mogu javiti razne nedoumice. Uzrok nedoumica prije svega proizlazi iz činjenice da međunarodna pravila¹⁰ i standardi nisu dovoljno precizni i potpuni.¹¹

Na razini Europske unije većina nedoumica za građanske i trgovačke sporove razriješena je Uredbom Bruxelles I. Ta je Uredba, sa željom da se poboljša i olakša protočnost presuda i dodatno poboljša pristup pravosuđu,¹² donošenjem nove uredbe – Uredbe (EU) br. 1215/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2012. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (dalje: Uredba Bruxelles Ia),¹³ stavljena izvan snage. Sukladno prijelaznim odredbama Uredbe Bruxelles Ia (čl. 66. t. 2.), na sudske odluke donesene u sudskim postupcima koji su u tijeku, na vjerodostojne isprave koje su formalno sastavljene ili registrirane te na sudske nagodbe koje su potvrđene ili sklopljene na dan ili prije¹⁴ 10. siječnja 2015. nastavlja se primjenjivati Uredba Bruxelles I.

Pred Sudom EU-a pitanje tumačenja izuzeća od jurisdikcije pojavilo se 2007. godine u predmetu *Lechouritou*.¹⁵ Sud je utvrdio da tužba koju su pokrenule fizičke osobe u državi ugovornici protiv druge države ugovornice zbog naknade štete koju su pretrpjeli nasljednici žrtava oružanih djela tijekom ratovanja na području prve države nije građanska stvar, nego očitovanje

9 Triva, Dika (n 7) 59.

10 Vidi primjerice: Konvencija o povlasticama i imunitetima UN-a od 13. veljače 1946., Konvencija o povlasticama i imunitetima specijaliziranih ustanova od 21. studenog 1947., Opći sporazum o povlasticama i imunitetima Vijeća Europe od 2. rujna 1949. s protokolima, Konvencija o otvorenom moru od 29. travnja 1958., Konvencija o teritorijalnom moru i vanjskom pojasu od 29. travnja 1958., Bečka konvencija o diplomatskim odnosima od 18. travnja 1961., Bečka konvencija o konzularnim odnosima od 24. travnja 1963., Konvencija o specijalnim misijama od 16. prosinca 1969., Konvencija o predstavljanju države u njihovim odnosima s međunarodnim organizacijama univerzalnog karaktera od 14. ožujka 1975., Konvencija Ujedinjenih naroda o pravu mora od 16. studenoga 1994.

11 Katarina Knol Radoja, *Pretpostavke dopuštenosti podnošenja tužbe u odnosu na određene pravne subjekte* (Doktorska disertacija 2015) 246.

12 Više v. Bernd Reinmuller, 'Recast of the EU Regulation on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters ('Brussels Ia Regulation') from 10 January 2015 further information updates and supplements' (2016) 8(1) *European Journal of Commercial Contract Law* 11–19.

13 Uredba (EU) br. 1215/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2012 o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima, Službeni list L 351 od 20. prosinca 2012, str. 1–32.

14 Napominjemo da je u službenom prijevodu dostupnim na web stranicama eur lex (<<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX%3A32012R1215>>) netočno prevedena engl. riječ *before* na hrvatski jezik nakon, umjesto prije. (originalni članak 66. t 2. Uredbe Bruxelles Ia na engleskom jeziku glasi: „Notwithstanding Article 80, Regulation (EC) No 44/2001 shall continue to apply to judgments given in legal proceedings instituted, to authentic instruments formally drawn up or registered and to court settlements approved or concluded before 10 January 2015 which fall within the scope of that Regulation.“).

15 Case C-292/05 *Eirini Lechouritou and Others v Dimosio tis Omospondiakis Dimokratias tis Germanias*, presuda od 15. veljače 2007.

državnog suvereniteta¹⁶ te je kao takav predmet isključen iz djelokruga Briselske konvencije.¹⁷ Tim je utvrđenjem izbjegnuta sukob između imuniteta od jurisdikcije i ostvarivanja nadležnosti.

Sljedeća značajna odluka donesena je u predmetu *Mahamdia protiv Narodne Demokratske Republike Alžir*¹⁸ (dalje: *Mahamdia*). U njemu je Sud presudio da tužena država ne uživa imunitet u ugovornom sporu koji se odnosi na zaposlenika alžirskog veleposlanstva u Berlinu u mjeri u kojoj funkcije koje obavlja zaposlenik ne spadaju u obavljanje javne ovlasti.¹⁹ Ovo stajalište nastavlja slijediti i u možda najznačajnijem predmetu koji se bavi odnosom europskog građanskog procesnog prava i običajnog međunarodnog prava – u predmetu *L. G. and Others v. Rina and Ente Registro Navale*. Dok je predmet *Mahamdia* bio ograničen na definiranje opsega imuniteta države u radnim sporovima, odluka u predmetu *Rina* ima širi doseg jer jasno navodi da privatni akteri jednostavno ne uživaju automatski imunitet samo zato što ih je država delegirala za izvršavanje međunarodnih obveza. Sukladno tome, Sud EU-a šalje poruku domaćim sudovima da dublje provjere prirodu aktivnosti privatnih aktera, kako bi se izbjeglo da imunitet „uništi svaku pravnu akciju“.²⁰

3. PREDMET RINA

U predmetu *Rina* pred talijanskim sudom postalo je sporno treba li tužbu za naknadu štete, podnesenu protiv pravnih osoba privatnog prava koje obavljaju djelatnost klasificiranja i certificiranja brodova za račun i na temelju ovlaštenja treće države, obuhvatiti pojmom „građanske i trgovačke stvari“ te protivi li se u takvom slučaju načelu običajnog međunarodnog prava o imunitetu od jurisdikcije da nacionalni sud pred kojim se vodi spor ima nadležnost sukladno europskom građanskom procesnom pravu. U skladu s člankom 1/1. Uredbe Bruxelles I, Uredba se primjenjuje na građanske i trgovačke stvari neovisno o prirodi suda. Članak 2/1. te Uredbe propisuje da se osobama s domicilom u nekoj državi članici, neovisno o njihovu državljanstvu, sudi pred sudovima te države članice. Stoga je, u smislu navedenih odredbi, pred Sudom EU-a trebalo a) utvrditi tumačenje pojmova „građanske i trgovačke stvari“ i „administrativne stvari“ u vezi s djelatnostima klasificiranja i certificiranja koje provode društva *Rina* i b) razmotriti posljedice mogućeg priznavanja imuniteta od jurisdikcije subjektima privatnog prava poput društava *Rina* na provedbu navedene Uredbe i osobito na izvršavanje nadležnosti suda koji je uputio zahtjev koju on ima.²¹

Zahtjev za prethodnu odluku Sudu EU-a upućen je u okviru spora između osobe L. G. i dr. i društava *Rina SpA* i *Ente Registro Italiano Navale*, a u svezi s tumačenjem članka 1/1. i članka

16 Više v. Veronika Gärtner, 'The Brussels Convention and Reparations—Remarks on the Judgment of the European Court of Justice in *Lechouritou and others v. the State of the Federal Republic of Germany*' (2007) 8 *German Law Journal* 417–442.

17 Konvencija o nadležnosti i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima, potpisana 27. rujna 1968. (1) (72/454/EEZ).

18 Case C-154/n *Ahmed Mahamdia v People's Democratic Republic of Algeria*, presuda od 19. srpnja 2012.

19 *Ahmed Mahamdia v. People's Democratic Republic of Algeria*, para. 54. i 55.

20 Andrea Spagnolo, 'A European Way to Approach (and Limit) the Law on State Immunity? The Court of Justice in the *RINA* Case' (2020) 5(1) *European Papers-A Journal on Law and Integration*, 645–661, 660.

21 *Rina* (n 3) para. 28.

2. Uredbe Vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima²² (dalje: Uredba Bruxelles I). Do spora pred talijanskim sudom je došlo zbog zahtjeva za naknadom štete koju su pretrpjeli L. G. i dr. zbog brodoloma do kojeg je došlo u veljači 2006. u Crvenom moru.

L. G. i dr. putnici brodoloma podnijeli su sudu u Genovi (Italija) tužbu protiv društava Rina, koja se bave klasificiranjem i certificiranjem brodova te čije se sjedište nalazi u Genovi. L. G. i dr. tražili su odštetu za štetu koja proizlazi iz moguće građanske odgovornosti društava Rina, navodeći da su do brodoloma dovele djelatnosti klasificiranja i certificiranja brodova koje su društva Rina izvršila na temelju ugovora sklopljenog s Republikom Panamom kako bi brod dobio zastavu te države. L. G. i dr. smatraju da su na temelju članka 2/1. Uredbe Bruxelles I talijanski sudovi nadležni, s obzirom na to da društva Rina imaju sjedište u Italiji i da je u glavnom postupku riječ o građanskoj stvari, u smislu članka 1. te Uredbe. Osim toga, L. G. i dr. smatraju da prigovor imuniteta od jurisdikcije, na koji se pozivaju društva Rina, ne obuhvaća djelatnosti uređene tehničkim pravilima koja nisu diskrecijske prirode te nisu povezana s ovlastima i političkim odlukama određene države.²³

Društva Rina su istaknula prigovor nenadležnosti suda koji je podnio zahtjev referirajući se na međunarodnopravno načelo o imunitetu od jurisdikcije stranih država. Konkretno, društva Rina navode da su djelatnosti klasificiranja i certificiranja obavljala na temelju ovlaštenja Republike Paname te su one stoga izraz suverenih ovlasti države koja ih je prenijela²⁴ u skladu s međunarodnopravnim pravilima. Naime, sukladno članku 91. Konvencije Ujedinjenih naroda o pravu mora,²⁵ a odobrene u ime Europske zajednice Odlukom Vijeća 98/392/EZ od 23. ožujka 1998.,²⁶ predviđeno je da: „1.Svaka država određuje uvjete pod kojima dodjeljuje brodovima svoju državnu pripadnost, kao i uvjete upisa u upisnik na svom području i pravo na vijorenje svoje zastave. Brodovi imaju pripadnost one države čiju su zastavu ovlašteni vijoriti... 2. Brodovima, kojima je podijelila pravo da vijore njezinu zastavu, država izdaje isprave u tu svrhu.” Osim toga, sukladno članku 94. ove Konvencije „Svaka država djelotvorno vrši svoju jurisdikciju i nadzor nad brodovima koji vijore njezinu zastavu.” Nadalje, tuženici se pozivaju i na Međunarodnu konvenciju o zaštiti ljudskog života na moru,²⁷ a čije su ugovorne stranke također sve države članice, koja pravilom 6., koje se nalazi u poglavlju I. obvezuje države da provode inspekcije brodova koji plove pod njezinom zastavom.²⁸

Sud EU-a je utvrdio da je tužba za naknadu štete, podnesena protiv pravnih osoba privatnog prava koje obavljaju djelatnost klasificiranja i certificiranja brodova na temelju ovlaštenja i za račun treće države, obuhvaćena pojmom „građanske i trgovačke stvari” iz Uredbe jer se ne izvršava na temelju javnih ovlasti (*acta iure imperii*). Kad je posrijedi imunitet od jurisdikcije,

22 Uredba Vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima, Službeni list L 012/1 od 22. prosinca 2000., str. 30.–52.

23 Rina (n 3) para. 17.

24 Ibid para. 14.–16.

25 Konvencija Ujedinjenih naroda o pravu mora, potpisana u Montego Bayu 10. prosinca 1982., stupila je na snagu 16. studenoga 1994.

26 Odlukom Vijeća 98/392/EZ od 23. ožujka 1998. SL 1998., L 179, str. 1.

27 Međunarodna konvencija o zaštiti ljudskog života na moru, sklopljena u Londonu 1. studenoga 1974. (Konvencija SOLAS).

28 O pravima i obvezama države zastave više v. John N K Mansell, *Flag State Responsibility, Historical Development and Contemporary Issue* (Springer 2009).

odlučio je da je u skladu s međunarodnim pravom da nacionalni sud pred kojim se vodi postupak izvršava sudsku nadležnost sukladno Uredbi u sporu koji se odnosi na takvu tužbu, ako se subjekti, u smislu međunarodnog prava, nisu koristili javnim ovlastima.²⁹

3.1. POJAM „GRAĐANSKE I TRGOVAČKE STVARI”

Definicija građanske i trgovačke stvari dana je radi primjene Briselske konvencije još u predmetu *Eurocontrol*³⁰ iz 1976. godine, interpretirajući ih kao radnje iz kojih su isključene radnje javnih tijela koja djeluju u vršenju svojih ovlasti, koje ne spadaju u opseg uobičajenih pravnih pravila primjenjivih na odnose između privatnih osoba.³¹ Svoju kodifikaciju definicija je dobila u Uredbi Bruxelles Ia. Izmijenjena Uredba, sada *expressis verbis* ponavlja ono što je Sud EU-a već odlučio 2007. godine u predmetu *Lechouritou* iz čega proizlazi jasna želja za očuvanjem tradicionalnih pravila o državnom imunitetu u pravnom poretku Europske unije.³²

Ono što bi se *a priori* moglo zaključiti iz ove, ali i definicije postavljene u već spomenutom predmetu *Mahandia* jest da pojam građanske i trgovačke stvari korespondira s negativnim opsegom imuniteta od jurisdikcije. Međutim, u predmetu *Rina* Sud EU-a je prvi put, i to već na početku svojih razmatranja, odbacio stajalište da se koncept „građanskih i trgovačkih stvari“ podudara s negativnim opsegom imuniteta od jurisdikcije. Naime, istaknuo je da je u vezi s imunitetom od jurisdikcije potrebno ispitati djeluje li tuženik *iure imperii* u svjetlu odredaba međunarodnog prava i, s obzirom na opseg primjene, u svjetlu neovisno protumačenog koncepta „građanskih i trgovačkih stvari“.³³

Za test za definiranje pojma *građanskih i trgovačkih stvari* Sud se u svojoj odluci u predmetu *Rina* više puta pozvao na međunarodno pravo.³⁴ Međutim, ideja da međunarodno pravo treba utjecati na definiciju građanskih i trgovačkih stvari podiže niz pitanja.³⁵ Tako u svom mišljenju nezavisni odvjetnik Szpunara³⁶ u predmetu *Rina* ističe da bi posljedica takve analize bila da se opseg Uredbe Bruxelles Ia ne bi definirao autonomno, već pozivanjem na druge norme koje su izvan autonomnih kriterija prava EU-a. Imuniteti suverena regulirani su međunarodnim

29 *Rina* (n 3) para. 61.

30 Judgment of the Court of 14 October 1976. – LTU Lufttransportunternehmen GmbH & Co. KG v Eurocontrol. Reference for a preliminary ruling: Oberlandesgericht Düsseldorf – Germany. Case 29–76., dostupno na: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:61976CJ0029&from=FR>> pristupljeno 16. ožujka 2022.

31 Ibid.

32 Andreas Zimmermann, 'Would the World be a Better Place If One Were to Adopt a European Approach to State Immunity? Or, Soll am Europäischen Wesen die Staatenimmunität Genesen?' u: V. Volpe, A. Peters, S. Battini, (ur.) *Remedies against Immunity?* (Springer 2021) 219.–235., 224.

33 Bartosz Wolodkiewicz, 'State Immunity and European Civil Procedural Law - Remarks on the Judgment of the CJEU of 7 May 2020, C-641/18. L. G. v Rina SpA and Ente Registro Italiano Navale' (2021) 7 Italian Law Journal, 285.–302, 295.

34 Vidi *Rina* (n 3) para. 57., 58., 60.

35 Cuniberti, G., Sovereign Immunities and the Scope of the Brussels Ibis Regulation after Rina and SHAPE, dostupno na: <<https://eapil.org/2021/02/09/sovereign-immunities-and-the-scope-of-the-brussels-ibis-regulation-after-rina-and-shape/>> pristupljeno 16. ožujka 2022.

36 Mišljenje nezavisnog odvjetnika Macieja Szpunara od 14. siječnja 2020., Predmet C641/18 L. G. protiv Rina SpA Ente Registro Italiano Navale, dostupno na: <<https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=222222&pageIndex=0&doclang=HR&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2249966>>

običajnim pravom, ali i, u velikoj mjeri, nacionalnim zakonima.³⁷ Cuniberti ističe dva osnovna problema koja iz te ideje proizlaze. Prvi je da je sadržaj međunarodnog prava nejasan. Čak ako bi Sud EU-a tumačio međunarodno pravo kako bi definirao građanska i trgovačka pitanja, to bi moglo doprinijeti razvoju međunarodnog prava, ali bi također istisnulo pravo suverenih imuniteta država članica i uključilo ga u proces usklađivanja za koje je dvojbeni njegova nadležnost.³⁸ Kao drugi razlog zašto međunarodno pravo suverenih imuniteta ne bi trebalo utjecati na tumačenje europskog prava o jurisdikciji navodi taj što su suvereni imuniteti i međunarodna jurisdikcija konceptualno različita pitanja. Jedan se bavi ovlastima nacionalnih sudova da rješavaju tužbe protiv stranih država, a drugi se bavi raspodjelom međunarodnih predmeta između sudova različitih država na temelju predmeta spora i veza stranaka s relevantnim državama.³⁹

Svoje stajalište usvojeno u predmetu *Rina* potvrdio je Sud EU-a još jedanput u presudi *SHA-PE*,⁴⁰ u kojoj je primijenio isti test za definiranje građanskih i trgovačkih stvari, međutim, suzdržao se od navođenja „u smislu međunarodnog prava.“

4. PRAVO NA PRISTUP SUDU

S obzirom na institut izuzeća od jurisdikcije, odnosno imuniteta, nužno se nameće pitanje njegove usuglašenosti s pravima zajamčenim Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (dalje: Europska konvencija),⁴¹ i to prije svega s člankom 6/1. o pravu na pošteno suđenje. Pravo na pošteno suđenje zahtijeva da se postupak vodi uz poštovanje načela o ravnopravnosti i procesnoj ravnoteži stranaka, njihovu pravu na slobodni pristup sudu, odnosno javno saslušanje i kontradiktorno raspravljavanje pred neovisnim i nepristranim sudom u razumnom roku.⁴² Prepoznavanje prava na pristup sudu kao sastavnog dijela fundamentalnog procesnog ljudskog prava podiglo je niz pitanja o tome na koje sve načine to pravo može biti ugroženo. Ipak, pravo na pošteno suđenje nije apsolutno i može se pod određenim uvjetima ograničiti. U procjeni jesu li pojedine ograničavajuće mjere razmjerne legitimnom cilju, trebaju se u obzir uzeti sve relevantne okolnosti.⁴³ Ipak, ono o čemu je potrebno posebno voditi računa jest da, ako dođe do potrebe za odbacivanjem nadležnosti, ono mora biti u skladu s temeljnim postupovnim pravima, uključujući pravo na pristup sudu kako je sadržano ne samo u Europskoj konvenciji, nego i u članku 47. Povelje EU-a.

37 Vidi *ibid* para 43.–48.

38 Cuniberti (n 35)

39 *Ibid*.

40 Case C-186/19 *Supreme Site Services and Others v Supreme Headquarters Allied Powers Europe*, presuda od 3. listopada 2020.

41 Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Narodne novine – Međunarodni ugovori, broj 18/1997, 6/1999, 14/2002, 13/2003, 9/2005, 1/2006, 2/2010.

42 Triva, Dika (n 7) 148.

43 Više o pojedinačnim procesnopravnim garancijama iz članka 6. Konvencije kao i o relevantnoj praksi v. Pieter van Dijk, Fried van Hoof et al. (ur), *Theory and Practice of the European Convention on Human Rights* (Kluwer Law International 2006); Eva Brems, *Human Rights: University and Diversity* (Kluwer Law International 2001).

Relevantna sudska praksa Europskog suda za ljudska prava (dalje: ESLJP) sugerira na trend postupnog i blagog razvoja ograničenja imuniteta u odnosu na pravo na pristup sudu. Ranije je Sud veoma ograničeno odlučivao u slučajevima u kojima su nacionalni sudovi sudili o odnosu imuniteta i ljudskih prava. Uskoro je počeo izražavati veću odlučnost u provođenju dublje analize povreda koje proizlaze iz članka 6/1., a najnovija praksa ukazuje na izraženiji trend ograničenja prava na izuzeće od jurisdikcije.⁴⁴ Tako u predmetima starijeg datuma, *Spaans*⁴⁵ iz 1988. i *N., C., F. and A. G. v. Italy*⁴⁶ iz 1995. zauzima stajalište prema kojem je pravo imuniteta u smislu međunarodnog prava nešto što ne spada u mjerodavnost Europske konvencije čime je svaka kontrola tog prava bila eliminirana.⁴⁷ Ipak, uskoro se razvio nov pristup polemici o odnosu prava na imunitet i ljudskih prava na temelju testa proporcionalnosti. U predmetu *Waite and Kennedy*⁴⁸ 1999. godine Sud je afirmirao da ima ovlast preispitati odluku nacionalnog suda u vezi s pitanjem je li pravo imuniteta u skladu s člankom 6/1. Europske konvencije. U navedenom predmetu, ESLJP se dosljedno drži stajališta da pravo na pristup sudu nije apsolutnog karaktera te da se stoga može podvrgnuti određenim ograničenjima. Ograničenje neće biti u skladu s člankom 6/1. ako ne podupire legitiman cilj koji se treba postići te ako između tog cilja i sredstva ne postoji razuman odnos proporcionalnosti. Pri ocjeni ESLJP naglašava značaj postojanja alternativnog sredstva za učinkovitu zaštitu prava zajamčenih Europskom konvencijom.⁴⁹ U presudama iz 2001. godine ESLJP u predmetima *Al-Adsani v. United Kingdom*,⁵⁰ *Fogarty v. United Kingdom*⁵¹ i *McElhinney v. Ireland*⁵² iznoseći da država foruma dajući imunitet stranoj državi nije povrijedila pravo podnositelja zahtjeva na pristup sudu, zasigurno daje prednost imunitetu država nad pravom na pristup sudu, ali uz naglasak kako jamstvo imuniteta treba slijediti legitiman cilj. Ako ne slijedi legitiman cilj i ako ne postoji razuman odnos proporcionalnosti, ograničenje prava na pristup sudu neće biti u skladu s člankom 6/1. Europske konvencije.⁵³ Nadalje, 2013. godine, u predmetu *Oleynikov v. Russia*⁵⁴ ESLJP potvrđuje da pravo imuniteta može predstavljati i povredu prava na pristup sudu iz članka 6/1. Europske konvencije, ako prelazi potrebe međunarodnog prava. U tom je predmetu podnositelj zahtjeva prvotno podnio tužbu pred nacionalnim sudom, međutim ona je odbačena uz obrazloženje da tužba protiv strane države može biti dopuštena samo pod uvjetom njezina pristanka, odnosno ako drukčije nije određeno ugovorom ili zakonom. ESLJP smatra kako takvo površno odbacivanje, bez prethodnog ocjenjivanja same srži spora, odnosno je li podneseni zahtjev privat-

44 Više v. Knol Radoja (n 11) 246. et seq.

45 *Spaans v. the Netherlands*, Application no. 12516/86, Decision on Admissibility, od 12. prosinca 1988.

46 *N., C., F. and A. G. v. Italy*, Application no. 24236/94, Decision on Admissibility, od 4. prosinca 1995.

47 David Lloyd Jones, 'Article 6 ECHR and Immunities Arising in Public International Law' (2003) 52(2) *International and Comparative Law Quarterly* 463.

48 *Waite and Kennedy v. Germany*, Application no. 26083/94, od 18. veljače 1999.

49 *Ibid.*, para. 52., 57.

50 *Al-Adsani v. United Kingdom*, Application no. 35763/97, od 21. studenog 2001.

51 *Fogarty v. United Kingdom*, Application no. 37112/97, od 21. studenog 2001.

52 *McElhinney v. Ireland*, Application no. 31253/96, od 21. studenog 2001.

53 Emmanuel Voyiakis, 'Access to Court v. State Immunity' (2003) 52 *International and Comparative Law Quarterly* 297.; Lee M Caplan, 'State immunity, human rights, and jus cogens: a critique of the normative hierarchy theory' (2003) 97 (4) *American Journal of International Law*, 741–781.

54 *Oleynikov v. Russia*, Application no. 36703/04, od 14. ožujka 2013.

nopravne prirode (*iure gestionis*) umanjuje samu bit podnositeljeva prava na pristup sudu.⁵⁵ Da pogrešna kategorizacija djelatnosti kao *iure imperii* može dovesti do povrede odnosa razmjernosti između prava na imunitet i prava na pristup sudu, ESLJP⁵⁶ je potvrdio i u predmetima *Cudak v. Lithuania*⁵⁷ i *Sabeh El Leil v. France*.⁵⁸

I u jurisprudenciji Europske unije nedavno se vodila rasprava stavljanjem u odnos prava na pristup sudu s pravom na imunitet. U *Rini* Sud EU-a naglašava da će se u predmetnom slučaju sud koji je uputio zahtjev morati uvjeriti da, ako prihvati prigovor u vezi s imunitetom od jurisdikcije, L. G. i dr. neće biti lišeni prava na pristup sudovima.⁵⁹ Upravo u navedenom pristupu tumačenju imuniteta od jurisdikcije i nadležnosti u europskom građanskom procesnom pravu leži ključni značaj predmeta *Rina* za europsko građansko procesno pravo. Naime, drugo pitanje bilo je ocjenjivanje utjecaja imuniteta od jurisdikcije na vršenje nadležnosti u skladu s Uredbom Bruxelles I. Mogućnost odbacivanja nadležnosti zbog imuniteta Sud je istaknuo uz dvije važne napomene: 1) da je EU obavezan, sukladno ustaljenoj sudskoj praksi,⁶⁰ svoje nadležnosti vršiti uz poštovanje cjelokupnog međunarodnog prava, uključujući načela i pravila općeg i običajnog međunarodnog prava, kao i odredbe međunarodnih konvencija te 2) u slučaju da sud koji je uputio zahtjev uvaži prigovor koji se odnosi na imunitet od jurisdikcije, trebao bi osigurati da odbijanje vršenja nadležnosti ne liši tužitelja njegova prava na pristup sudu.⁶¹ Međutim, pri uspostavljanju ove granice imunitetu, Sud EU-a nije propisao uvjete za njezinu primjenu, nego je samo potvrdio da se nacionalni sud koji provodi pravo EU-a mora pridržavati zahtjeva koji proizlaze iz članka 47. Povelje EU-a.⁶²

Pristup koji je za uspostavljanje navedene granice ESLJP upotrijebio jest pristup proporcionalnosti kojim je taj Sud značajno utjecao na trend ograničenja prava imuniteta. Prema tom pristupu, imunitet se ne bi trebao dodijeliti ako bi nemogućnost tužitelja da dobije pristup sudu bila nerazmjerna prednostima imuniteta za odnose između države foruma i strane države. Ipak, i taj je pristup naišao na kritiku doktrine s argumentom da ESLJP i dalje izbjegava bilo kakvu istragu o tome postoji li zapravo razuman odnos proporcionalnosti između upotrijebljenih sredstava i cilja koji se želio postići u konkretnim slučajevima te da nikada nije sam preuzeo zadatak odmjeravanja tvrdnje da se država pridržava međunarodnog prava u odnosu na pravo podnositelja zahtjeva na pristup.⁶³

Što se tiče uspostavljanja granice između imuniteta i prava na pristup sudu u vidu mogućnosti pristupa alternativnom forumu u europskom građanskom procesnom pravu, sukladno

55 Ibid, para. 70., 72.

56 Richard Garnett 'State and diplomatic immunity and employment rights: european law to the rescue' (2015) 64(4) International and Comparative Law Quarterly, 783–828., 808.

57 *Cudak v. Lithuania*, Application no. 34869/05, od 29. lipnja 2011.

58 *Sabeh El Leil v. France*, Application no. 2555/03, od 18. siječnja 2011.

59 *Rina* (n 3) para. 55.

60 Case C-266/16 *Western Sahara Campaign UK v Commissioners for Her Majesty's Revenue and Customs and Secretary of State for Environment, Food and Rural Affairs*, presuda od 27. veljače 2018., para 47.; C-402 & C-415/05, [2008] E.C.R. 1-6351 Kadi i Al Barakaat International Foundation/Vijeće i Komisija od 21. prosinca 2011.; više v. Piet Eeckhout, 'The Growing Influence of European Union Law' (2010) 33 *Fordham International Law Journal*, 1490.–1521., 1500.

61 *Rina* (n 3) para. 55.

62 Ibid.

63 *Voyiakis* (n 53) 311.

članku 47/2. Povelje EU-a pri upućivanju bit će nužno voditi računa da tužitelju ne bude uskraćeno pravo na nepristrani i neovisni sud koji će pravično, javno i u razumnom roku preispitati njegov slučaj. Stoga je u svom mišljenju u predmetu *Rina* neovisni odvjetnik, nakon što je naglasio zakonsku obvezu domaćih sudova da uzmu u obzir pravo na pristup sudu, zaključio da u glavnom postupku takvo pravo nije povrijeđeno zbog činjenice da su srodnici žrtava mogli podnijeti tužbu pred jurisdikcijama Paname.⁶⁴ Ipak, u doktrini je izazvalo nedoumice hoće li pristup sudovima treće države, koja nije članica Europske unije, biti dovoljan i u skladu sa standardima iz članka 47. Povelje EU-a pa će se sudovi morati posebno pobrinuti da upućivanje na alternativni forum ne dovede do uskraćivanja pravde.⁶⁵

5. ZAKLJUČAK

Prema tradicionalnom međunarodnom pravu imunitet od jurisdikcije bio je nesputan.⁶⁶ S vremenom se doktrina o imunitetu ipak razvijala u pravcu njegova ograničenja.⁶⁷ Nakon analize predmeta *Rina*, možemo zaključiti da je Sud EU-a zauzeo stajalište o potrebi ograničenja izuzeća od jurisdikcije, a također je i Europski sud za ljudska prava još prije nekoliko godina prihvatio ograničeni pristup suverenom imunitetu.

Sudeći prema praksi Europskog suda za ljudska prava, možemo zaključiti da je za procjenu odnosa ljudskih prava i prava imuniteta ključna analiza čimbenika koji utječu na utvrđivanje razmjernosti ograničenja prava na pristup sudu zbog priznanja prava imuniteta te postojanje alternativnog sredstva za učinkovitu zaštitu prava. U Europskoj uniji, do donošenja presude u predmetu *Rina*, pitanje imuniteta bilo je ponajprije pitanje međunarodnog prava te se rješavalo primjenom niza međunarodnih konvencija i običajnog prava. Sud EU-a se nije značajnije bavio pitanjem opsega imuniteta, niti je odlučivao o njegovim ograničenjima. Presudom u predmetu *Rina* ovo je pitanje postalo od značaja za harmonizaciju europskog građanskog procesnog prava. Na temelju zahtjeva za prethodnu odluku Sud je u predmetu *Rina* trebao odgovoriti na dva pitanja. Prvo pitanje ticalo se tumačenja pojmova „građanske i trgovačke stvari“, a drugo odnosa načela običajnog međunarodnog prava o imunitetu od jurisdikcije i nadležnosti, sukladno europskom građanskom procesnom pravu. Nakon analize predmeta možemo zaključiti da odluka Suda ne pridonosi mnogo jasnijem tumačenju pojma „građanskih i trgovačkih stvari.“ Svodi se na primjenu postojećih koncepata te je i dalje kompatibilna s tumačenjem isključenja *acta iure imperii* sukladno sudskoj praksi Suda EU-a. Što se tiče drugog pitanja, Sud je bio konkretniji te je iznio zaključke koje možemo ocijeniti vrlo značajnim za daljnji razvoj europskog građanskog procesnog prava. Sud iznosi da potpadanje slučaja u opseg „građanskih i trgovačkih stvari“ ne krši ograničenja koja proizlaze iz imuniteta države. Odnosno, postojanje državnog imuniteta ne dovodi samo po sebi do isključenja predmeta iz područje primjene Uredbe. To znači da, u situaciji kada bi se u smislu europskog građanskog

64 Mišljenje para. 153.

65 Wolodkiewicz, (n 33) 300.

66 Ernest Angell, 'Sovereign Immunity—The Modern Trend' (1925) 35 Yale Law Journal, 150.

67 Više v. Gamal Moursi Badr, *State immunity: an analytical and prognostic view* (Martinus Nijhoff Publishers 1984) 9–34.; Foakes (n 2).

procesnog prava predmet protiv osobe koja uživa imunitet kvalificirao kao „građanska i trgovačka stvar“, propis bi se na njega primjenjivao, ali bi u isto vrijeme sud trebao odbaciti odlučivanje o meritumu u slučaju imuniteta države. Stajalište izneseno u predmetu *Rina* Sud EU-a je potvrdio i u predmetu *SHAPE*⁶⁸ čime je jasno dao do znanja da je prihvatio da opseg europskog građanskog procesnog prava nije definiran konceptom imuniteta od jurisdikcije. *SHAPE* sugerira pojavu jasnog trenda u sudskoj praksi.⁶⁹

U doktrini se iznosi da odluka u predmetu *Rina* ispravno definira odnos između državnog imuniteta i opsega europskog građanskog procesnog prava. Mogućnost da slučaj potpada u područje primjene Uredbe sama po sebi ne krši ograničenja kad je riječ o mogućim ishodima slučaja koja proizlaze iz imuniteta države, budući da su pravila koja su izraz međunarodnog običajnog prava također dio pravnog poretka EU-a.⁷⁰ Pri tome, Sud je također naglasio i potrebu očuvanja prava stranaka na pristup sudu sukladno Povelji EU-a. Pravo izuzeća od jurisdikcije (imunitet) i pravo na pristup sudu dva su međusobno sukobljena prava. Stoga će biti nužno jasnije uspostaviti čimbenike ograničenja jednog od tih prava, što, međutim, Sud nije učinio. Ono što bi mogao učiniti jest prikloniti se pristupu proporcionalnosti. Točnije, izuzeće od jurisdikcije ne bi trebalo biti prihvaćeno, ako bi njegov utjecaj na mogućnost tužitelja da pristupi sudu bio nerazmjern prednostima imuniteta.⁷¹ U konkretnom će slučaju biti nužno procijeniti slijedi li pravo imuniteta legitiman cilj ili prelazi potrebe međunarodnog prava te je li tužitelju omogućeno alternativno sredstvo za učinkovitu zaštitu prava zajamčenih Europskom konvencijom i Poveljom EU-a.

BIBLIOGRAFIJA

1. Angell E, 'Sovereign Immunity—The Modern Trend' (1925) 35 Yale Law Journal 150
2. Badr G M, *State immunity: an analytical and prognostic view* (Martinus Nijhoff Publishers 1984)
3. Brems E, *Human Rights: University and Diversity* (Kluwer Law International 2001)
4. Bröhmer J, *State Immunity and the Violation of Human Rights* (Martinus Nijhoff Publishers 1997)
5. Caplan L M, 'State immunity, human rights, and jus cogens: a critique of the normative hierarchy theory' (2003) 97 (4) American Journal of International Law, 741
6. Dijk van P, Hoof van F, et al. (ur), *Theory and Practice of the European Convention on Human Rights* (Kluwer Law International 2006)
7. Beekhout P, 'The Growing Influence of European Union Law' (2010) 33 Fordham International Law Journal 1490
8. Foakes J, *State Immunity: Recent Developments and Prospects* (Chatham House Briefing Paper 2013)
9. Garnett R, 'State and diplomatic immunity and employment rights: european law to the rescue' (2015) 64(4) International and Comparative Law Quarterly 783

68 Case C-186/19 Supreme Site Services GmbH and Others v Supreme Headquarters Allied Powers Europe, presuda od 3. rujna 2020.

69 Wolodkiewicz, (n 33) 296.

70 Ibid 295., 301.

71 Christopher A Whytock, 'Foreign State Immunity and the Right to Court Access' (2013) 93 Boston University Law Review, 2033.–2093., 2077.

10. Gärtner V, 'The Brussels Convention and Reparations—Remarks on the Judgment of the European Court of Justice in *Lechouritou and others v. the State of the Federal Republic of Germany*' (2007) 8 *German Law Journal* 417
11. Jones, D L, 'Article 6 ECHR and Immunities Arising in Public International Law' (2003) 52(2) *International and Comparative Law Quarterly* 463
12. Knol Radoja K, *Pretpostavke dopuštenosti podnošenja tužbe u odnosu na određene pravne subjekte* (Doktorska disertacija 2015)
13. Mansell J N K, *Flag State Responsibility, Historical Development and Contemporary Issue* (Springer 2009)
14. Reinmuller B, 'Recast of the EU Regulation on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters ('Brussels Ia Regulation') from 10 January 2015 further information updates and supplements' (2016) 8(1) *European Journal of Commercial Contract Law* 11
15. Spagnolo A, 'A European Way to Approach (and Limit) the Law on State Immunity? The Court of Justice in the RINA Case' (2020) 5(1) *European Papers-A Journal on Law and Integration* 645
16. Triva S i Dika M, *Građansko parnično procesno pravo* (Narodne novine 2004)
17. Vuković Đ i Kunštek E, *Međunarodno građansko postupovno pravo* (Zgombić & partneri 2005)
18. Voyiakis E, 'Access to Court v. State Immunity' (2003) 52 *International and Comparative Law Quarterly* 297
19. Whytock C A, 'Foreign State Immunity and the Right to Court Access' (2013) 93 *Boston University Law Review* 2033
20. Wolodkiewicz B, 'State Immunity and European Civil Procedural Law - Remarks on the Judgment of the CJEU of 7 May 2020, C-641/18. L. G. v Rina SpA and Ente Registro Italiano Navale' (2021) 7 *Italian Law Journal* 285
21. Zimmermann A. *Would the World Be a Better Place If One Were to Adopt a European Approach to State Immunity? Or, 'Soll am Europäischen Wesen die Staatenimmunität Genesen'?* u: V. Volpe, A. Peters, S. Battini, (ur.) *Remedies against Immunity?* (Springer 2021) 219

PRAVNI AKTI

1. Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (Narodne novine – Međunarodni ugovori, broj 18/1997, 6/1999, 14/2002, 13/2003, 9/2005, 1/2006, 2/2010)
2. Konvencija o povlasticama i imunitetima UN-a od 13. veljače 1946
3. Konvencija o povlasticama i imunitetima specijaliziranih ustanova od 21. studenog 1947
4. Opći sporazum o povlasticama i imunitetima Vijeća Europe od 2. rujna 1949. s protokolima, Konvencija o otvorenom moru od 29. travnja 1958.
5. Konvencija o teritorijalnom moru i vanjskom pojasu od 29. travnja 1958.
6. Bečka konvencija o diplomatskim odnosima od 18. travnja 1961.
7. Bečka konvencija o konzularnim odnosima od 24. travnja 1963.
8. Konvencija o specijalnim misijama od 16. prosinca 1969.
9. Konvencija o predstavljanju države u njihovim odnosima s međunarodnim organizacijama univerzalnog karaktera od 14. ožujka 1975.

10. Konvencija Ujedinjenih naroda o pravu mora od 16. studenoga 1994.
11. Uredba Vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima, Službeni list L 012/1 od 22. prosinca 2000., str. 30.–52.
12. Uredba (EU) br. 1215/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2012 o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima, Službeni list L 351 od 20. prosinca 2012, str. 1–32.
13. Konvencija o nadležnosti i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima, potpisana 27. rujna 1968. (1) (72/454/EEZ).
14. Uredba Vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima, Službeni list L 012/1 od 22. prosinca 2000., str. 30.–52.
15. Konvencija Ujedinjenih naroda o pravu mora, potpisana u Montego Bayu 10. prosinca 1982., stupila je na snagu 16. studenoga 1994.
16. Odluka Vijeća 98/392/EZ od 23. ožujka 1998. SL 1998., L 179, str. 1.
17. Međunarodna konvencija o zaštiti ljudskog života na moru, sklopljena u Londonu 1. studenoga 1974. (Konvencija SOLAS)
18. Povelja Europske unije o temeljnim pravima, 2012/C 326/02, Službeni list C 326 od 26.10. 2012, str. 391.–407.

PRESUDE I OSTALE ODLUKE

1. Case C-641/18, L. G. and Others v. Rina and Ente Registro Navale (7. svibnja 2020.)
2. Case C-292/05 Eirini Lechouritou and Others v Dimosio tis Omospondiakis Dimokratias tis Germanias (15. veljače 2007.)
3. Case C-154/n Ahmed Mahamdia v People's Democratic Republic of Algeria (19. srpnja 2012.)
4. Case 29-76. – LTU Lufttransportunternehmen GmbH & Co. KG v Eurocontrol. Reference for a preliminary ruling: Oberlandesgericht Düsseldorf – Germany (14. listopada 1976.)
5. Case C-186/19 Supreme Site Services GnbH and Others v Supreme Headquarters Allied Powers Europe (3. listopada 2020.)
6. C-402 & C-415/05, [2008] E.C.R. 1-6351 Kadi i Al Barakaat International Foundation/Vijeće i Komisija (21. prosinca 2011.)
7. Case C-266/16 Western Sahara Campaign UK v Commissioners for Her Majesty's Revenue and Customs and Secretary of State for Environment, Food and Rural Affairs, (27. veljače 2018.)
8. Case C-186/19 Supreme Site Services GnbH and Others v Supreme Headquarters Allied Powers Europe (3. rujna 2020.)
9. Spaans v. the Netherlands, Application no. 12516/86, Decision on Admissibility (12. prosinca 1988.)
10. N., C., F. and A. G. v. Italy, Application no. 24236/94, Decision on Admissibility, (4. prosinca 1995.)
11. Waite and Kennedy v. Germany, Application no. 26083/94 (18. veljače 1999.)
12. Al-Adsani v. United Kingdom, Application no. 35763/97 (21. studenog 2001.)
13. Fogarty v. United Kingdom, Application no. 37112/97 (21. studenog 2001.)
14. McElhinney v. Ireland, Application no. 31253/96 (21. studenog 2001.)
15. Al-Adsani v. United Kingdom, Application no. 35763/97 (21. studenog 2001.)

16. Oleynikov v. Russia, Application no. 36703/04 (14. ožujka 2013.)
17. Cudak v. Lithuania, Application no. 34869/05 (29. lipnja 2011.)
18. Sabeh El Leil v. France, Application no. 2555/03 (18. siječnja 2011.)

MREŽNI IZVORI

1. Cuniberti G, 'Sovereign Immunities and the Scope of the Brussels Ibis Regulation after Rina and SHAPE', dostupno na: <<https://eapil.org/2021/02/09/sovereign-immunities-and-the-scope-of-the-brussels-ibis-regulation-after-rina-and-shape/>> pristupljeno: 16. ožujka 2022.
2. Mišljenje nezavisnog odvjetnika Macieja Szpunara od 14. siječnja 2020., Predmet C641/18 L. G. protiv Rina SpA Ente Registro Italiano Navale, dostupno na: <<https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=222222&pageIndex=0&doclang=HR&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2249966>> pristupljeno: 16. ožujka 2022.

Katarina Knol Radoja*

EXEMPTION FROM JURISDICTION IN EUROPEAN CIVIL PROCEDURAL LAW

Summary

The paper analyses the right to be exempt from jurisdiction (immunity) under customary international law and European civil procedural law following the interpretation of the Court of Justice of the European Union. The aim is to research the balance between this right and the right of access to the courts as its potentially restrictive factor in the case law of the Court of Justice of the European Union and to compare it with the case law of the European Court of Human Rights. In deciding the *LG and Others v. Rina and Ente Registro Navale* as the most important case in this regard, the Court of Justice of the European Union states that the national court before which the issue of exemption from jurisdiction arises, must be persuaded that there will be no violation of the right of access to the courts, if it accepts the immunity objection. In this way, the Court determined the limit of exemption from jurisdiction by allowing the waiver of jurisdiction for reasons of compliance with international legal obligations and noting the need to preserve fundamental rights. However, as to the terms of that limitation, the Court remained vague.

Keywords: exemption from jurisdiction, European civil procedure law, right of access to court



This work is licensed under a Creative Commons
Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

* Katarina Knol Radoja, PhD, Associate Professor, Faculty of Law, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, S. Radića 13, 31000 Osijek, Republic of Croatia. E-mail address: kknol@pravos.hr. ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0275-3076>.